

Ide Dorothea Pentz var Madame Hegelund

5.07.2013

For en del år siden da jeg læste op på en fortælling om Magnus Beringskjold stødte jeg på Madame Hegelund. Beringskjold blev arresteret i Næstved den 6. juni 1781. På vej ind til det skæbnesvangre møde med Bielke stillede han sin vogn hos Madame Hegelund og tilbragte en halv time i hendes selskab. Efterfølgende i deres søgen efter bevismateriale mod Beringskjold tog de Madame Hegelund i forhør og ransagede hendes hjem. Ikke uden grund, for de havde fundet dokumentation for pengetransaktioner mellem hende og Beringskjold på Rønnebæksholm. Måske var hun medskyldig i hans landsforræderiske planer.

Amtmand Bielke

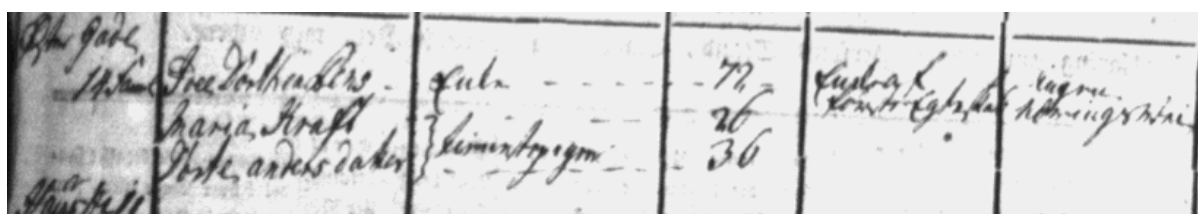
Magnus Beringskjold

Og ganske ejendommelig og skræmmende må oplevelsen have været for fru fra det bedre borgerskab. Den 15. juni dukkede amtmand Bielke og regimentskvartermester Schiøt op i hendes bolig, og tog hende i skarpt forhør. Hun havde omgået ham, det vidste alle, men benægtede alle anklager om at hun husede nogle af Beringskjolds kompromitterende papirer. Vist havde hun udført een hemmelig kommission for ham, men det var i forbindelse med sønnen Thomas Beringskjolds bryllup med Komtesse Louise Sophie Wedel-Jarlsberg. Hvad talte de så om blev hun spurgt? Og til det svarede hun "lige gyldige ting". De undersøgte alle hendes møbler, chatoller, skabe og dragkister, men fandt intet.

Alle der har hørt om Magnus Beringskjold, kender til hans omdømme som bondeplager og tilnavnet "den gale kammerherre". Hvad var det for en kvinde som Beringskjold altid, når han var i Næstved, satte sin vogn hos og hvor boede hun? Der havde, i de første årtier af 1700 tallet, været en kapellan Peder Hegelund ved Sct. Peders kirke, og hans enkes hus i Købmagergade var brændt ned i 1740. Men den Madame Hegelund var for længst død. Der blev lavet en brandtaxationsprotokol i 1781, men her er der ingen Madame Hegelund som ejer af ejendom. Fra 1787 findes en folketælling, med navne på alle indbyggere i Næstved og heller ikke her findes en Madame Hegelund. Men eksistere gjorde hun jo.

For nylig kiggede jeg igen på folketællingen fra 1787 for information om Marie Kirstine Bruun. Hun var gift med glarmester Christian Ager der, som eligeret borger, deltog i efterforskningen på Rønnebæksholm efter Beringskjolds arrestation. Parret boede i glarmestergården i Østergade og havde to hold logerende, enkefruer med tjenestepiger. Enken efter en toldkontrollør, Charlotte Dorthea Borchsenius og Idee Dorthea Pens. Den sidste, som egentlig hed Ide Dorothea Pentz, viste sig faktisk også at være den Madame Hegelund som jeg havde ledt efter.

Marie Kirstine Bruun	77	Christiane Borchsenius	26
Marie Kirstine Bruun	36	Idee Dorthea Pens	

Ide Dorotheas far var adelsmanden Adam Ernst Christian von Pentz. Han havde været officer i hæren og ejer af godset Meilgaard, og hans tilnavn "den onde junker Pentz" er gået over i egnens lokalhistorie. Han beskyldtes for at have stået i ledtog med tyvebanden "de Glesborg tyve", og for at have mishandlet et af sine børn til døde, og efterfølgende kastet liget i borggraven. For denne onde gerning går han igen på Meilgård, og det siges at Pentz hver nytårsnat kommer kørende med sorte heste over broen. Efter sin første hustrus død solgte han godset til sin søster og svoger. Pentz startede på en frisk på herregården Nøragergård og med en ny hustru Anne Marie Grubbe Arenfeldt. Her blev han trods sin utiltalende personlighed far til flere børn.

Adam Ernst Christian von Pentz med sin første hustru Birgitte Bille

Anne Marie Grubbe Arenfeldt var opvokset med en far, som mildest talt også har efterladt et eftermæle af den grusomme slags. Født på Basnæs, i skole på Herlufsholm og en overgang ejer af Sortebrødregård og Fodbygård ved Næstved, kan vi være glade for at Jørgen Arenfeldt boede som voksen i Jylland på Rugård. En forfængelig mand som ruinerede sig ved skibsbyggeri og blev berygtet som heksejæger. Mistænkte for trolddom blev smidt i voldgraven på Rugård. Hvis de flød ovenpå var det tegn på at de var hekse, de blev udsat for tortur og til sidst brændt på bålet.

Jørgen Arenfeldt med sin hustru Ellen Below

Af de børn Adam og Anne Marie fik på Nøragergård overlevede Birthe Christine Pentz. Deres slette økonomi tvang dem til at sælge stedet, og deres yngste datter Ide Dorothea blev født i 1715 i Mariager. Adam Ernst Christian Pentz døde i 1729 i Sæby i stor fattigdom. Sæbygård ejedes af Anne Maries fætter Lave Beck Arenfeldt, og om det er her de har fået opholdt ved jeg ikke. Man kan dog næppe forestille sig at det var hos Adams uægte søn, som i de år var hører i Sæby, at de har boet.

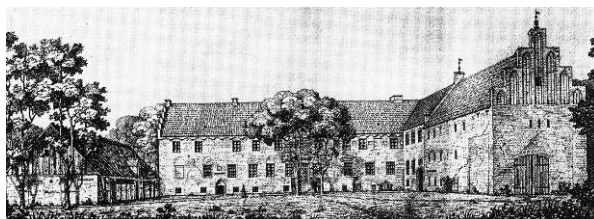
Så med den familiebaggrund voksede Ide Dorothea op. En halvsøster, Ide Cathrine, døde ugift på det adelige jomfrukloster i Odense i 1743, medens Christine Sophie boede i et hus i Herrested på Fyn, hvor hun havde "intet til ophold uden det hun nyder af Fru Sehested". Ide Dorotheas mor døde i 1751 på det Harboeske enkekloster i København. Hun var selv stadig ugift ligeså hendes storesøster Birthe Christine. Hvor og hvad de har levet af står hen i det uvisse. Muligvis har de boet hos slægtninge som "selskabsdamer". Året efter moderens død blev Birthe Christine, 44 år gammel, gift i København med den 3 år yngre major Palle Iver Arenfeldt, søn af morens halvbror Axel. Han tjente ved infanteriet i Rendsborg.

En soldat fra tiden

I 1758, 43 år gammel, blev Ide Dorothea gift med Hans Frederik Pedersen Hegelund. Brylluppet fandt sted i Skælskør, og gommen blev samme år præst ved Tjæreby kirke. Han var født i Næstved i 1709, søn af den før omtalte kapellan Peder Hegelund. Hans Frederik havde været gift to gange før. Det første bryllup blev holdt i Næstved i 1740 med Anna Lafrentzen (Lauridsen?). Parret flyttede til et præsteembede i Norge, han blev far, enkemand og gift igen året efter i 1743, med Mette Dorothea Budde med hvem han fik 2 børn. Mette Dorothea blev begravet i januar 1758 og enkemanden rykkede tilbage til Danmark. Wilhelm, søn af Anna, var 16 år gammel på det tidspunkt, men om Peder og Petronelle Christine levede således at Ide Dorothea blev stedmor til 3 ved jeg ikke.

Det nye, men modne præstepar fik 7 år i Tjæreby. Hans Frederik Pedersen Hegelund døde i 1765 knap 56 år gammel. De fik ingen børn. Næste gang Ide Dorothea og hendes søster dukker op er faktisk i Næstved i 1777. Birthe Christine, majorinde Arenfeldt, var død den 6. juli. Hendes mand Palle var død 9 år tidligere i Osterrade, men parret havde bosat sig i Næstved hvor regimentet havde base. Desværre ved jeg ikke hvor hun boede i Næstved, men hun havde et flot indbo og meget af det. Om Madame Hegelund var været hos sin søster i hendes sidste tid, eller om hun hastede til Næstved for at arrangere begravelsen er uvist, men hun opholdt sig på Sortbrødregården i de dage. Det var den ældre adelsdame Karen Werenskjold, som boede på Sortebrødregården, og som givet også var base for hendes barnebarn komtesse Louise Sophie Wedel-Jarlsberg.

11 dage efter Majorinde Arenfeldts død blev alt hun ejede registreret i skiftebogen. Det godt 40 sider lange skifte efter hende er lidt svært at tyde, men meget interessant. Parret havde ingen børn så arvingerne var Palles søskendebørn, og Birthe Christines søster Ide Dorothea Pentz/Madame Hegelund. En auktion blev holdt den 5. august, som må have været et tilløbsstykke, årets begivenhed i Næstved. Det bedre borgerskab har haft en fornøjelig dag med at se de fysiske rester af Birthe Christines liv holdt for skue, og så budt på de eftertragede genstande. Man kan se hvem der købte hvad sammen med prisen genstanden var vurderet til, og hvad den blev solgt til. Madame Hegelund købte en del f.eks. et chatol, et sølvfad, en damask dug med 12 servietter og en kaffemølle. Af søsterens bøger købte hun "Paradises urtegaard: fuld af kristelige dyder, som "de ved gudelige bønner i sjælen er at plante". Andre der købte var flere slægtninge, Komtesse Wedel (-Jarlsberg), borgmester Wallund og byfoged Wulf. Det var gode ting og de fleste blev også solgt over vurderingen.

4	Baldemar von
5	L. Hingoes
6	L. Hingoes
7	L. Hingoes
8	L. Hingoes
9	L. Hingoes
10	L. Hingoes

Ide Dorothea må have syntes om Næstved for hun er senest flyttet hertil i 1780. Hendes mand var født og opvokset her, og Hegelunds slægtninge boede i Næstveds omegn. Hendes søster havde boet her og igennem hende har Ide Dorothea vel fået et godt kendskab til byens bedre borgerskab. Vi ved at hun var venner med Magnus Beringskjold, som boede på Rønnebæksholm. Han var kendt som den gale kammerherre i hans samtid, og eftermælet efter ham er blakket. F.eks. fandt hans svigerdatter Komtesse Louise Sophie Wedel-Jarlsberg ham farlig. Hun var med til at fælde ham. Kunne det være at Ide Dorothea, med de gener hun muligvis havde fra sin morfar og far, også var lidt af en plattenslager og intrigant? Eller er det karakter mord? Måske var det et uskyldigt venskab, som vi kun ved noget om på grund af sagen fra juni 1781. Det må under alle omstændigheder have været ganske ubehageligt at være mistænkt og muligheden foreligger at det bedre borgerskab vendte hende ryggen efter forhøret, for der går vel ikke røg af en brand uden der er ild.

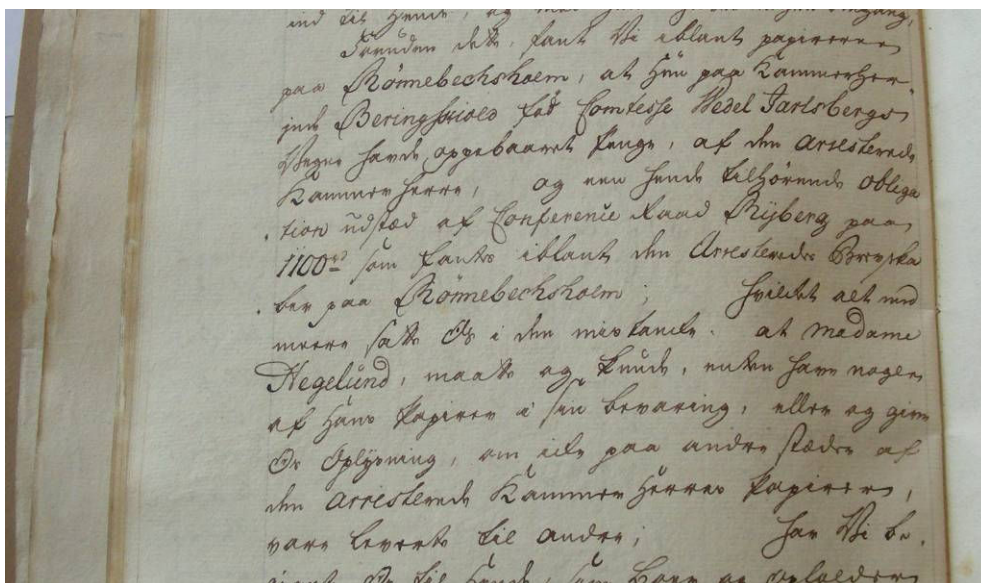
Hvor Ide Dorothea/Madame Hegelund boede i 1781 er stadig ukendt. Pudsigt er, at hun netop logerer hos Christian Ager i Østergade i 1787. I teorien kunne man godt forestille sig, at hun boede der i 1781 hvor Beringskjold var på visit og stillede sin vogn, hvorefter Christian Ager tog ud til Rønnebæksholm for at assistere med undersøgelsen, og efterfølgende oplevede sin egen logerende få ransaget sine værelser på glarmestergården.

Glarmestergården i Østergade

Glarmestergården var bygget først i 1700-tallet men var blevet udbygget med et nyt forhus få år tidligere. I folketællingen fra 1787 kan vi se at der, ud over glarmesterparret og deres datter, boede en lærling og en tjenestepige. På det tidspunkt var Ide Dorothea 72 år gammel og hun havde to tjenestepiger, begge ugifte, Dorthe Andersdatter på 36 og Maria Kraft på 26. Endnu en enkefrue boede i huset. Charlotte Dorothea Amalie Borchsenius, enke efter en toldkontrollør i Århus. Hun havde også egen tjenestepige. På den anden side af gaden boede yderligere to bemidlede enker til leje i en anden ejendom ejet af Christian Ager. Så der var, om ikke andet, selskab og masser af liv omkring den barnløse ældre dame.

Ide Dorothea Pentz/madam Hegelund døde i 1798. Hun blev begravet i Sct. Mortens kirkegård den 20. december. Hun blev 83 år gammel. Der er ikke noget skifte efter hende i Næstved byfogeds skiftebog. Den eneste grund til at hun træder frem af historiens mørke er at den gale kammerherre Magnus Beringskjold stillede sin vogn hos hende den sommerdag i juni 1781 på vej til sin regnskabets time.

Rapport over forhøret af Madame Hegelund